

DRIEKONINGEN

Al eeuwen gaan kinderen op Driekoningen verkleed langs de deur om driekoningenliedjes te zingen.

1 HET FEEST VAN DRIEKONINGEN

Driekoningenzingen is een vrolijk feest, waarbij kinderen verkleed als koningen langs de deuren gaan om te zingen. In ruil voor hun lied krijgen ze snoep of soms geld. Het feest, dat vroeger ook door volwassenen werd gevierd, valt op 6 januari. Het feest wordt ook wel *dertiendag* genoemd, omdat het dertien dagen na Kerstmis valt. Op Driekoningen wordt gevierd dat de drie koningen op kraamvisite gingen bij Jezus, die net geboren was en met zijn ouders Maria en Jozef in een stal in Bethlehem woonde.

In deze lesbrief kun je lezen waar het driekoningenfeest vandaan komt en wat mensen vroeger op driekoningendag deden. Ook kun je leren hoe je een driekoningenkoek bakt of zelf een kroon maakt.

OPDRACHTEN

1. Ben je zelf wel eens één van de Driekoningen geweest?
2. Wat zong je toen?
3. Hoe was je gekleed?
4. Had je een instrument bij je?

Schilderij van Hendrik Avercamp

Het is voor ons nog maar nauwelijks voor te stellen dat de winter vroeger een moeilijke periode was. In de zomer was iedereen al bezig om voedsel te verzamelen voor die koude tijd. Groente en vlees werden ingemaakt, gedroogd, gerookt of gezout. Van fruit werd jam of siroop gemaakt om het goed te houden. En als het dan winter was, moest je heel zuinig zijn met het voedsel dat je in de kelder had. Want als je in januari al het eten opgegeten had, dan kon je niet even naar de winkel lopen om een diepvriesmaaltijd te kopen. Pas rond 1900, toen het wecken was uitgevonden, werd het gemakkelijker om voedsel in de winter goed te houden.

Daarom mochten arme mensen en kinderen vroeger op een aantal feesten, zoals Sint Maarten, Nieuwjaar en Driekoningen, langs de deuren gaan om liedjes te zingen en daarvoor in de plaats eten, geld of brandstof te krijgen. Zo zorgden de mensen voor elkaar.

Nu hoeft in Nederland bijna niemand meer te bedelen. Toch gaan in Midden-Brabant elk jaar op 6 januari weer groepjes, als koningen verklede kinderen, langs de deur. Ze hoeven dat niet meer, want ze hebben geen honger, maar ze vinden het leuk om te doen. Ook zijn er kinderen die met driekoningenliedjes zingen geld ophalen voor landen waar de kinderen nog wel veel honger lijden.

OPDRACHTEN

1. Noem drie dingen op die vroeger anders waren dan tegenwoordig.
2. Stel dat jullie thuis geen diepvries hadden en er ook geen supermarkten waren. Bedenk drie mogelijkheden om aan voedsel te komen.
3. Bij een voedselbank zorgen mensen ook voor elkaar. Zoek informatie op over de voedselbank.
4. De winter had ook leuke kanten. Bekijk dit schilderij van Hendrick Avercamp (1584-1634) maar eens. Het laat zien hoe mensen rond 1600 plezier maakten in de sneeuw en op het ijs. Wat zijn de mensen allemaal aan het doen op het ijs?

BEDELEN IN EEN DONKERE, KOUDE TIJD

Voor veel mensen was de winter vroeger een moeilijke tijd. Vooral voor de armen. Hun huizen, eerder hutten, waren tochtig, vochtig en slecht te verwarmen. De bewoners hadden vaak te weinig kleren, waardoor ze het koud hadden.

Overdag was er maar een uur of acht genoeg daglicht om te kunnen werken. De mensen hadden nog geen elektrisch licht. Zodra het donker was, gaven alleen kaarsen of olielampen nog een zwak schijnsel. Thuis lang doorwerken ging dus niet en bij een baas werk vinden was 's winters ook niet zo simpel. De boeren hadden geen landarbeiders nodig. Het oogsten en ploegen was al achter de rug. Zaaien en hooien was werk voor het voorjaar.

Ook genoeg eten opscharrelen was 's winters een probleem. Geen werk betekende geen geld en ook geen eten. In de moestuinen stonden alleen wat spruitjes en koolsoorten. Groenten uit de zomer bewaren voor de winter ging niet zo gemakkelijk als tegenwoordig. Voor arme mensen was de winter een moeilijke tijd.

1. Waarom moesten de rijke mensen voor de arme mensen zorgen?
2. Bedenk een reden waarom het vroeger zo goed uitkwam dat je juist in januari, als het Driekoningen was, mocht bedelen.
3. Weerspreuken met Driekoningen zijn: 'Als de Driekoningen zijn in het land, komt de vorst in het vaderland' en 'De Driekoningen doen de dagen lengen en de nachten strengen'. Wat zou dat betekenen?

Op Driekoningen dacht men aan de armen. Kerken en kloosters deelden lekkere koeken uit. Het gemeentebestuur gaf brood en spek. Rijke mensen zorgden er voor dat ze voedsel of brandstof in huis hadden voor de driekoningenzangers die aan de deur kwamen.

4 BEDELEN VOOR JEZELF OF VOOR EEN ANDER?

Vroeger gingen behalve kinderen ook veel volwassenen op Driekoningen zingend de huizen langs. Met een ster in de hand ging men bij de huizen langs. Men zong een liedje, en in ruil daarvoor kreeg men een geldstuk.

Maar eigenlijk was dit bedelen door volwassenen verboden. In 1936 liep de politie in de Oranjestraat in Tilburg drie mannen tegen het lijf. Zij hadden geschminkte gezichten en witte gewaden aan. De politie nam hen mee naar het bureau. Hun koningskleden en de elf gulden, die ze bijeen gebedeld hadden, waren ze kwijt. Wij weten niet of die mannen kinderen hadden, die daardoor niets te eten kregen.

OPDRACHTEN

1. Heb jij wel eens iemand zien bedelen? Schrijf op waar dat was en hoe dat ging. Weet je ook de reden waarom die persoon bedelde?
2. Wat doe jij met het geld van driekoningen? Hou je het zelf, of geef je het weg?

5 HET BIJBELVERHAAL

In de christelijke Bijbel is er maar kort aandacht voor de drie wijzen uit het Oosten, ofwel de Driekoningen. Er wordt over hen verteld in het bijbelboek van Mattheüs. Omdat ze drie geschenken meebrachten wordt er over het algemeen van uitgegaan dat de koningen, ook wel *magi* genoemd, met zijn drieën waren, maar Mattheüs noemt in zijn tekst geen aantal. Vroeger sprak men ook wel over twaalf of vijftien koningen. De mannen waren in werkelijkheid geen koningen, maar ze waren wel belangrijk.

De drie mannen zagen een ster, waaruit zij opmaakten dat er een koning was geboren. Dit was Jezus. Ze kwamen elkaar met hun gevolg onderweg tegen. Hoewel ze verschillende talen spraken, konden ze elkaar als bij een wonder verstaan. Samen volgden ze de ster naar het plaatsje Bethlehem, waar ze in een stal de pasgeboren Jezus aantroffen met Maria en Jozef en de ezel en de os.

OPDRACHTEN

1. Op dit plaatje uit een oud boek is het verhaal van de Driekoningen afgebeeld. Kijk eens of je de engel met de ster kunt vinden. In de D worden de drie koningen door de engel wakker gemaakt met de boodschap dat Jezus is geboren. Ook het bezoek aan koning Herodes, de slechte koning die Jezus wilde doden, is getekend. Kun je op het grote plaatje zien wie de Driekoningen zijn en waar de ezel en de os staan? Zie je ook het kindje Jezus met zijn moeder Maria?
2. Op het plaatje kun je zien dat mensen de eerste letter van Driekoningen, de D, gebruikten om in te tekenen. Schrijf een mooie grote letter D en teken daar iets in over het driekoningenverhaal. Je mag natuurlijk ook de K gebruiken.

De koning van het gebied waarin Jezus werd geboren, heette Herodes. Hij was niet erg geliefd bij zijn onderdanen. Herodes was niet blij dat er een andere koning was geboren en wilde deze vermoorden. God raadde de Driekoningen aan om op hun terugweg niet langs Herodes te gaan, want die wilde de plaats weten waar ze Jezus hadden gevonden. Uiteindelijk liet Herodes alle kinderen tot en met de leeftijd van twee jaar in Bethlehem doden. Ook de zoons van Herodes werden gedood. Jezus was toen echter al met zijn ouders Jozef en Maria uit het plaatsje verdwenen. Ze vluchtten tijdelijk naar Egypte.

6 DE GESCHENKEN VAN DE KONINGEN

Schilderij van Hendrick de Clerck

OPDRACHTEN

De namen van de Driekoningen waren volgens oude verhalen Caspar, Balthasar en Melchior. Caspar was een jongeman van 20 . Hij kwam uit Azië en bracht voor Jezus wierook mee. Balthasar was een man van ongeveer 40 en kwam uit Afrika. Hij nam mirre, een soort zalf, mee voor Jezus. De derde koning, Melchior, was een man van een jaar of zestig uit Europa. Hij bracht goud mee.

Als je voor iemand een cadeautje koopt, dan denk je daar goed over na. Je koopt niet zomaar iets. Waarom gaven die Driekoningen dan goud, wierook en mirre? Dat is heel simpel.

Maria en Jozef, de vader en moeder van Jezus, waren heel arm. Daarom kwam het goud hen uitstekend van pas. Het gezin verbleef in een oude stal, waar het een beetje stonk. Met wierook kun je de stank verdrijven. Mirre is een soort zalf. Als je daar je huid mee insmeert, dan ga je heerlijk gloeien. De kleine Jezus vond dat lekker. Het waren dus drie heel praktische presentjes.

Tegelijkertijd waren het ook symbolische cadeautjes. Goud is bijvoorbeeld heel kostbaar. Koningen die bij elkaar op bezoek gingen, boden elkaar altijd goud aan. Door aan Jezus goud te geven, erkende Melchior Jezus als zijn koning. De lekker ruikende rook van wierook stijgt langzaam op naar de hemel. Door wierook te geven, eerde Caspar Jezus als een God. Met de mirre liet Balthasar zien dat Jezus behalve een God, ook een gewoon mens was. Van mirre wordt gezegd dat het wonden geneest en rust geeft. Mirre staat symbool voor het lijden van Jezus.

1. Wat zou jij als cadeau aan Jezus hebben gegeven? Waarom?
2. Wat neem jij mee als je op bezoek gaat bij mensen die een klein kindje hebben gekregen?
3. Wat zouden de ouders van Jezus gekocht hebben van het goud?
4. Kun je de Driekoningen ontdekken op het schilderij van Hendrick de Clerck (1560-1630)? Zij dragen niet allemaal zelf hun geschenken.

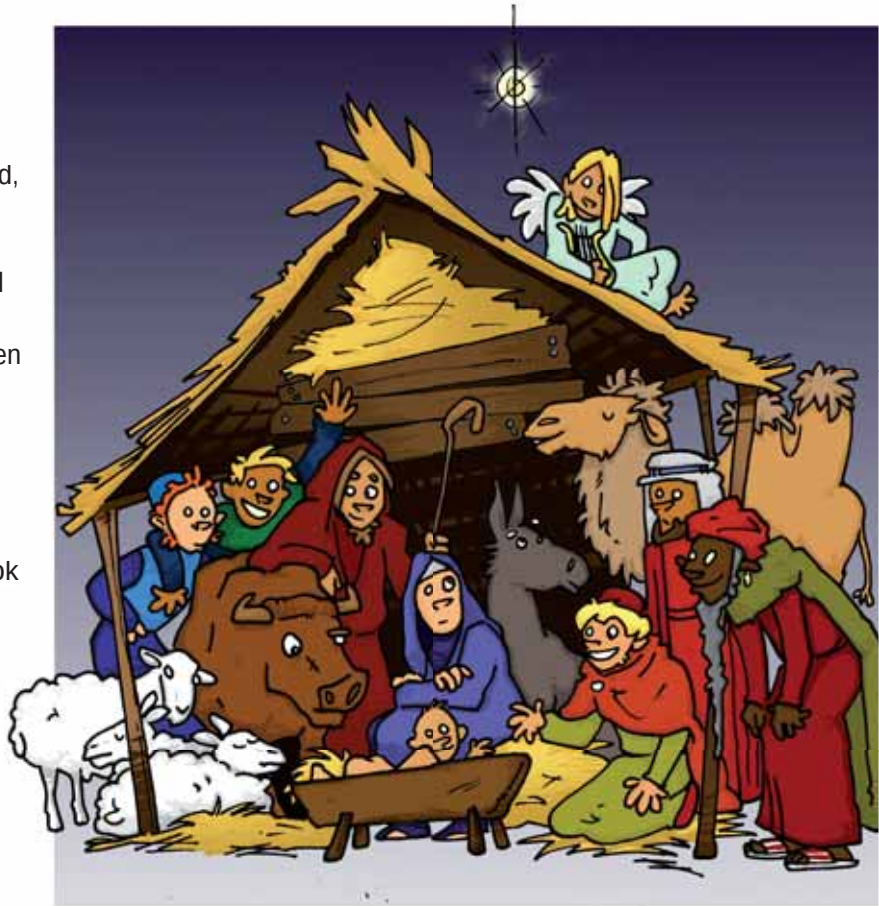
7 AANBIDDING DER KONINGEN

Het feest van Driekoningen ontstond in de vierde eeuw na Christus. Hoe lang het feest al in Nederland wordt gevierd is niet precies bekend, maar in ieder geval al zevenhonderd jaar. Het feest komt in Nederland vooral nog voor in Noord-Brabant. Ook in Vlaanderen en in Duitsland is het feest nog populair.

Driekoningen was een bedelfeest, waarbij de armen wat kregen van de rijken. Ook met Sint Maarten en met Nieuwjaar gingen de arme mensen langs de deur. Zij zongen liedjes, bijvoorbeeld het volgende:

'Ik zing voor u een
driekoningenlied,
Oh, oh, oh,
Ik ben verkleed zoals u ziet,
Zo, zo, zo,
Al was het lied niet zo groot,
Ik hoop dat u er van genoot,
Omdat dit het einde was,
Gooi het snoep maar in mijn
tas.'

Vroeger vierde men het driekoningenfeest ook in de Kerk. Men speelde het sterrespel of het spel der wijzen. De mensen bouwden dan de stal in de kerk na en drie, als koningen verklede mannen, kwamen te paard de kerk binnen. Nu is het ondenkbaar dat schapen en paarden in de kerk komen.

Driekoningen is niet alleen in Nederland een feest. In Uruguay in Zuid-Amerika wordt Driekoningen 'de dag van het kind' genoemd. Kinderen krijgen op deze dag cadeaus. Ook in Italië krijgen kinderen op deze dag een presentje. In Europa wordt het feest verder onder meer nog in Spanje uitgebreid gevierd.

OPDRACHTEN

1. Hebben jullie een kerststal in huis met Kerstmis? Welke figuren staan er in de kerststal?
2. De Driekoningen werden vroeger niet al meteen met Kerstmis in de kerststal gezet. Zij werden door de kinderen elke dag een stapje verder naar de kerststal verplaatst. Wat voor dieren hebben de Driekoningen bij zich op hun reis naar Bethlehem?

8 BIJGELOOF RONDOM DRIEKONINGEN

In de Dom van Keulen, een grote kerk oftewel kathedraal, liggen de stoffelijke resten van de Driekoningen. De resten liggen er sinds 1154. Veel reizigers maakten een pelgrimstocht naar Keulen om de resten te vereren. In de Dom kon men prenten van de Driekoningen kopen. Men geloofde dat er een bijzondere kracht uit ging van deze prenten. Ze zouden beschermen tegen hoofdpijn, vallende ziekte, hondsdelheid, tovenarij en tal van andere kwalen. Ook zouden de prenten bescherming bieden tegen brand, bliksem en dieven.

Reizen was vroeger moeizaam en gevaarlijk. Wie rijk was reisde per paard, maar de armen moesten lopen. De wegen waren

onverhard en veranderden bij regen en 's winters in modderpoelen. Soms kon men in een klooster of herberg overnachten, maar vaak genoeg moesten de reizigers in een hooiberg of schuur slapen. Het grootste probleem was dat er nog geen pinpassen bestonden. Daarom droeg men al zijn geld bij zich. Struikrovers wisten dat en maakten reizigers graag hun geld afhandig. De Driekoningen golden als de beschermers van reizigers. Daarom kocht men een driekoningenprent en naaide die in de zoom van een kledingstuk. In de Dom van Keulen bad men het volgende gebed tot hen:

'Caspar leide mij
Balthasar besture mij
Melchior beware mij
En zij voeren mij ten eeuwigen leven'

Er bestaan allerlei sterke verhalen rond de nacht van Driekoningen. Zo zouden de dieren kunnen spreken. Veel mensen zetten vroeger hun ramen en deuren op zes januari open, zodat het geluk naar binnen kon waaien.

Men dacht ook dat water dat precies om twaalf uur 's nachts werd geschept mensen zeven jaar lang tegen ziekten zou beschermen.

OPDRACHTEN

1. Waarom zouden de Driekoningen beschermheiligen zijn van de reizigers?
2. Wat is bijgeloof? Ken je er andere voorbeelden van?

9 KONINGSSPEL

Met driekoningen speelden de mensen thuis een heel speciaal spelletje: het koningsspel. Daarvoor had je een koningsbrief nodig. Dat was een soort poster, met daarop portretten van de koning en zijn personeel: de koning en koningin, de nar, de proever, de kok, de lakei, de schatbewaarder en de kamerheer enzovoort.

De portretjes werden losgeknipt en om een houtje gerold. Precies zoveel prentjes als er gasten waren, gingen in een pot. Iedereen trok een houtje, peuterde het prentje eraf en speelde dat op zijn kleren. De koning kreeg een papieren kroon op zijn hoofd.

Dan begon het feestmaal. De koning schonk en betaalde de wijn. Hij bepaalde de tafelwetten, en maakte steeds uit op wiens gezondheid er gedronken werd. De koningin verzorgde de hoofdschotel. De raadsman kwam aan met twee schotels gebraden vlees. Diens vrouw betaalde twee schotels vis. De rentmeester zorgde voor schalen met groente, de hofmeester voor kaarsen. De nar en de zottin moesten de gasten vermaken.

Steeds als de koning dronk, stond iedereen op en riep: 'Vivat, de koning drinkt'. De nar zorgde dat iedereen meedeed. Wie de koning niet toedronk, kreeg als straf een zwarte streep van roet (uit de open haard) op zijn gezicht. Wie uit zijn rol viel, verloor een pand, dus je moest wel bij de les blijven.

OPDRACHT

1. Knip de prentjes uit, vouw ze op en doe ze in een hoed. Iedereen mag een rol trekken en hem spelen.

10 KAARSJES SPRINGEN

Bij het feest van Driekoningen hoort ook een spel: het kaarsjes springen. De kinderen begonnen ermee als ze terugkwamen van hun tocht langs de deuren. Drie brandende kaarsjes, waarvan één zwarte, werden op de vloer gezet. Iedereen mocht er om beurten overheen springen. De kunst was om ze niet omver te springen of uit te laten waaien. Als dat niet lukte, moest je een pand, bijvoorbeeld een schoen, afgeven. Wie het drie keer achter elkaar won ontving een prijs. Bij het kaarsjes springen hoort het volgende lied:

'Kaarsje, kaarsje, drie aaneen
Springen wij eroverheen
Al wie daar niet over kan
Over dat kaarsje, over dat kaarsje
Al wie daar niet over kan
Die weet er nou niemendal van.'

In gezinnen startte het Driekoningenfeest met het aansteken van een kaars. Kruideniers gaven soms kaarsen cadeau bij de aanschaf van een koningsprent.

OPDRACHTEN

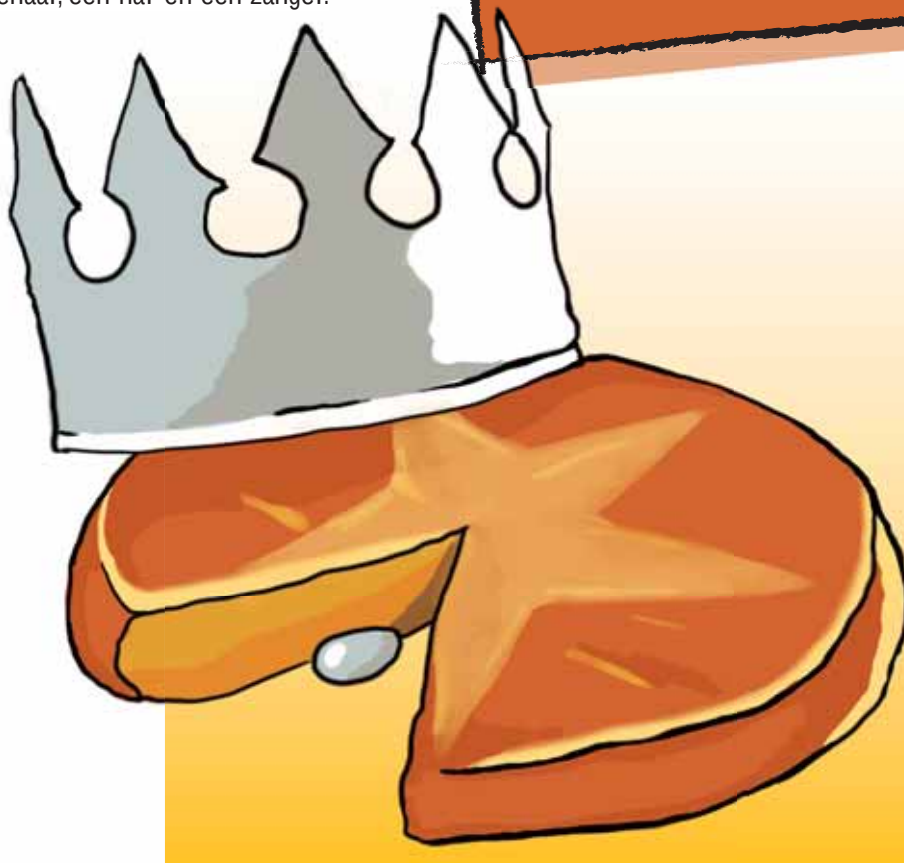
1. Kaarsjes springen mag je nooit doen zonder dat je ouders of onderwijzer in de buurt zijn. Misschien mag je het wel uitproberen in de klas.
2. Waarom zouden er op de tekening drie kaarsjes branden?

11 KONINGSKOEK

Bij het feest van Driekoningen hoorde ook lange tijd de koningskoek. In een koek werd een boon verstoppt. Soms werd de koek verdeeld door het jongste kind van het gezin. Wie de boon in zijn koek aantrof, was die dag de koning. Hij of zij koos vervolgens een heuse hofhouding met onder meer een raadsheer, een kamerdienaar, een nar en een zanger.

OPDRACHT

1. Als je wilt kun je thuis de driekoningenkoek bakken. Wie de boon heeft, is de koning.

RECEPT VAN EEN DRIEKONINGENKOEK

Wat heb je nodig:

1 1/2 dl water, 4 eetlepels honing, 2 eetlepels stroop, 50 gr bruine basterdsuiker, 10 gr gemalen anijszaad, 250 gr roggemeel of boekweitmeel, 125 gr bloem, 1 pakje bakpoeder, beetje zout, 15 gr speculaaskruiden, 1/2 dl melk, 1 ongekookte bruine boon

Hoe maak je het klaar:

Breng het water aan de kook en los hierin de honing, stroop, suiker en anijs op. Zeef in een deegkom het rogge- of boekweitmeel, de bloem, zout, bakpoeder en kruiden. Roer het suikerstroopje hierdoor en kneed er een stevige en gelijkmatige bal deeg van. Vorm van het deeg op een ingevette bakplaat een ronde koek. Verstop de boon in het deeg. Bestrijk de koek met melk. Laat de koek in een voorverwarmde oven (200 graden) in 25 à 30 min gaar worden. Laat het gebak dan afkoelen en garneer het eventueel in de vorm van een ster met een glazuur gemaakt van 200 gr poedersuiker, 1/2 eiwit en een eetlepel citroensap.

12 DE KLEREN EN BAARDEN VAN DE KONINGEN

Caspar, de jongste koning (20 jaar) droeg een groene tunica (een lang gewaad), een rode mantel en al even rode schoenen. Hij droeg geen baard. Balthasar (40 jaar) droeg een rode tunica en groene schoenen. Ook droeg hij een baard. Balthasar had een donkere huidskleur, omdat hij uit Afrika kwam. Melchior (60 jaar) droeg een rode tunica, een groene mantel en rood-witte schoenen. Hij had ook een baard. Tenminste, zo denken we dat ze er uit zagen, want we weten het niet zeker. Het is ook al zo lang geleden.

De koningen stonden voor de verschillende leeftijdsfasen van de mens: van jongeman tot grijsaard. Vroeger hadden de koningen andere namen. Zo zouden ze Magal, Galgalat en Sarcachim hebben geheten. Of Ator, Sator en Peratoras. Deze namen verdwenen toen de Engelse heilige Beda de Eerbiedwaardige hen in de achtste eeuw hun huidige namen gaf.

OPDRACHTEN

1. Vul in:

Melchior staat symbool voor:

1.
2.

Balthasar staat symbool voor:

1.
2.

Caspar staat symbool voor:

1.
2.

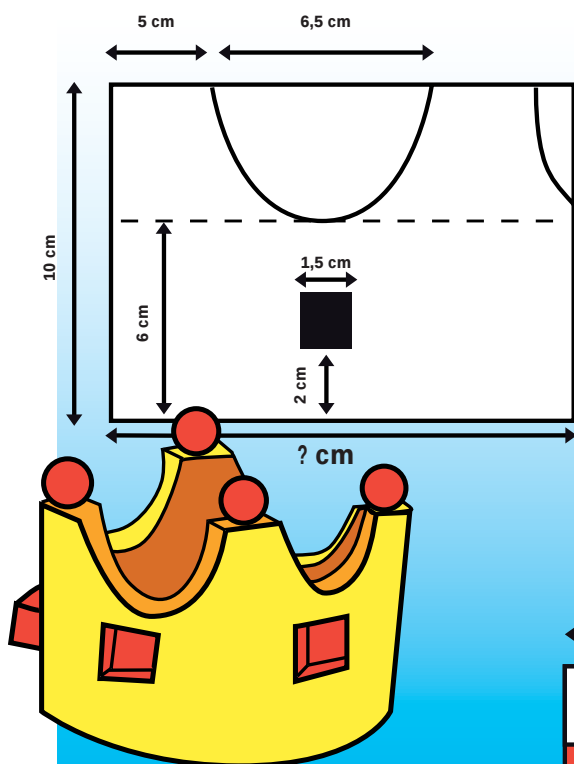
2. Maak een tekening van de drie koningen zoals jij denkt dat ze eruit zagen.

13 DOS JE UIT ALS EEN KONING

Met gordijnen, lakens, sieraden, schmink en zelf gemaakte kronen kun je jezelf uitdossen als de drie koningen.

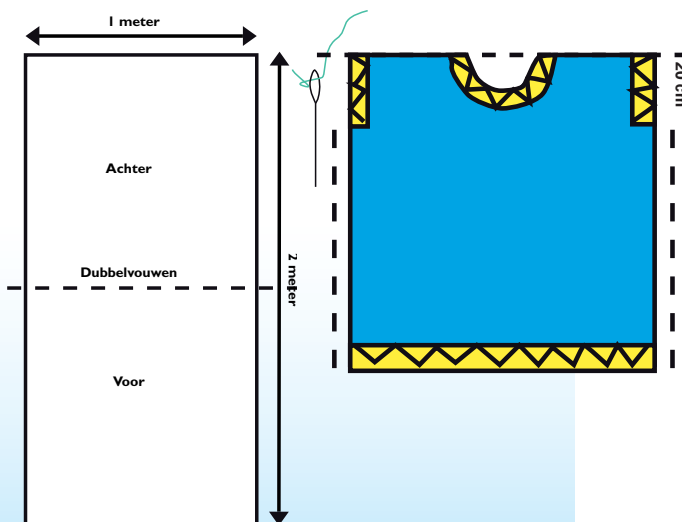
EEN KROON MAAK JE ALS VOLGT:

Vraag iemand om met een centimeter de omtrek van je hoofd te meten. Tel bij de gemeten lengte vijf centimeter op. Je hebt nu de totale lengte van de kroon. Op de werktekening staat voor deze lengte een vraagteken. Tekende werktekening over op een vel ruitjespapier. Knip deze tekening uit en leg hem op een stukje dun karton. Ga met een potlood langs de omtrek. Zo neem je de kroon over op het karton. Knip de kroon uit en maak hem aan elkaar vast met een stukje plakband. Als hij goed zit, doe er dan een nietje doorheen. Beschilder de kroon met goud- of zilververf. Ook kun je glitterpoeder gebruiken en er van alles opplakken en uitknippen.

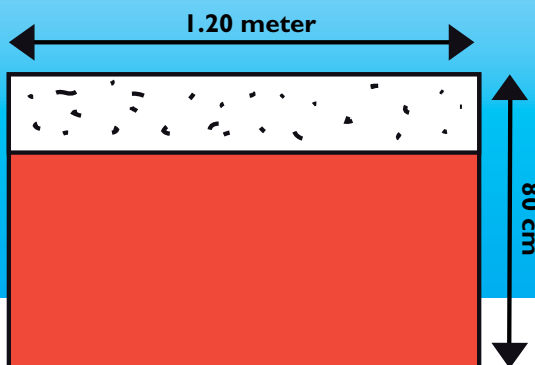
JE KUNT JE OOK KLEDEN IN EEN TUNICA:

Neem hiervoor een laken van een bij twee meter en vouw dit in de lengte dubbel. Knip in het midden een gat van twintig centimeter voor de hals. Laat aan beide kanten twintig centimeter vrij voor de mouwen. Naai met de hand de zijnaden dicht. Versier de hals en de uiteinden van de mouwen, bijvoorbeeld met acrylverf of andere stukjes stof. Maak van een restje stof een band van vijf centimeter breed voor om je middel.

EEN KONING HOORT OOK EEN MANTEL TE HEBBEN:

Voor een mantel kun je een gordijn van tachtig bij honderdtwintig centimeter gebruiken. Naai een strook nepbont langs de hals.

14 MAAK EEN POMPOEN

Om in het donker bij te lichten, kun je een pompoenlamp maken:

Op Driekoningen lopen kinderen langs de deuren om een lied te zingen en snoep te krijgen. In het donker dragen zij een lampion of een uitgeholde pompoen met een kaarsje er in mee. Zo'n pompoen lantaarn is gemakkelijk te maken.

Snij met een scherp aardappelmesje het kapje van de pompoen.

Hol de pompoen uit met het mesje en eventueel een lepel of appelboor (oranje pompoenen zijn gemakkelijker te bewerken dan groene).

Teken met een gekleurd potlood of stift het gezicht op de pompoen.

En snij het gezicht er uit.

Plaats een waxinelichtje in de holle pompoen. Laat het kapje er af.

15 MAAK EEN ROMMELPOT VAN EEN VARKENSBLAAS

Bij het driekoningenzingen kun je het bij zingen laten. Veel leuker is het om een muziekinstrument erbij te gebruiken. Vroeger waren dat meestal fluiten of simpele zelf gemaakte instrumentjes. Ze maakten lekker veel lawaai, zoals de rommelpot, die ook wel foekepot heet.

Een rommelpot is een wrijftrummeltje. Strak over een pot is een vel gespannen, waar in het midden een riet door is gestoken. Wie over het riet wrijft, hoort een lage bromtoon uit het potje opstijgen. Het vel is meestal een varkensblaas, die je vroeger bij de slager kon halen. Nu slachten slagers niet meer zelf, daarom is het niet gemakkelijk om een rommelpot te maken. Maar je kunt het altijd proberen.

HOE MAAK JE DE ROMMELPOT:

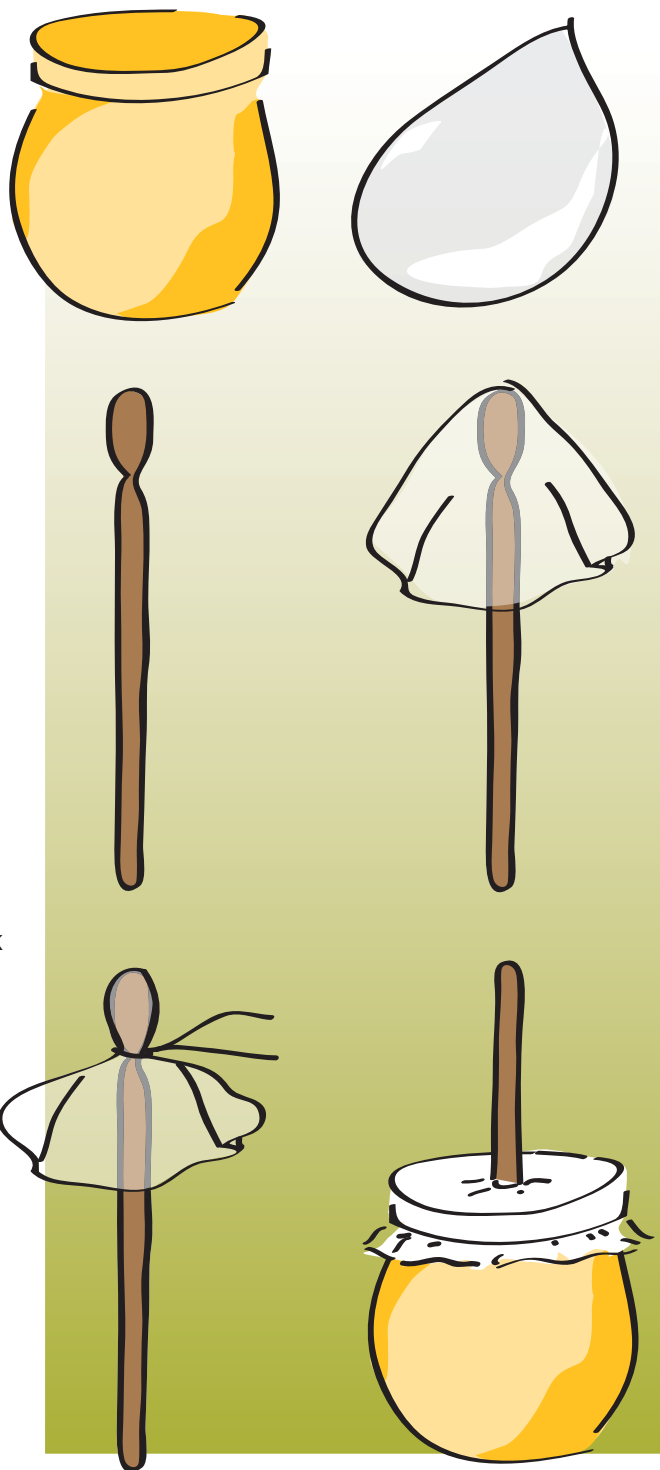
Week de blaas in warm water. Het maakt de huid soepel en dunner. Dat is belangrijk voor het opblazen.

Schuur 'n uiteinde van het stokje rond af. Maak op ongeveer 1 cm van het uiteinde rondom een inkeping.

Blaas de blaas zo groot mogelijk op. In het begin is het heel hard blazen! Bind de blaas, die nu de vorm heeft van een kleine ballon, goed af. Hang de blaas nu buiten. Wel goed vastmaken. Regen er op is niet erg, als de blaas maar niet stuk waait.

Na 24 uur knip je de blaas achter het touw af. Vouw hem nog verder open tot je een grote lap hebt. Spoel de huid nog eens in warm water om deze soepel te maken.

Leg de binnenkant van de huid vanuit het midden over het stokje. Maak de huid met touw stevig vast op de plaats van de inkeping. Leg de huid over de pot. Houd het stokje in het midden van de opening. Trek de huid strak over de rand. Bind de huid met brede elastiek strak onder de rand rondom de pot. De huid moet overal onder het elastiek uitkomen. Nu nog laten drogen en spelen maar!

Maak telkens vóór het spelen de bovenkant van de huid een beetje vochtig. De pot bespelen doe je door met een nat washandje langs het stokje te wrijven (niet vasthouden). Je kunt ook in je speelhand spugen en dan langs het stokje wrijven. Rom-rom-rom, foe-foe-foe...!

16 ZELF EEN DRIE-KONINGENLIED MAKEN

Als je zelf een driekoningenlied wilt schrijven, dan kun je heel goed een bestaand liedje gebruiken. Een melodie uit de top-tien bijvoorbeeld, of een kerstliedje als 'de herdertjes lagen bij nachte'.

Bijvoorbeeld een meisje, dat alleen moest zingen omdat haar broertje en zusje op het laatste moment afhaakten, maakte het liedje:

'Eenkoningen, eenkoningen
Mijn zus had er geen zin in
Mijn zus die wou niet mee
Mijn broer had er geen zin in
Dus ben ik heel alleen.

Als je zelf een tekst op een bestaand liedje wilt maken, dan moet je je altijd twee dingen afvragen:

1. Waar moet mijn tekst over gaan, wat wil ik in mijn liedje vertellen (inhoud).
2. Hoe ga ik het vertellen, hoe zit het liedje in elkaar (vorm).

Je moet dus nadenken over de inhoud en de vorm.

DE INHOUD

De meeste liedjes hebben een couplet en een refrein.

In het refrein vertel je kort het allerbelangrijkste van het liedje. Als we bijvoorbeeld naar het liedje 'De kameel van Caspar' geschreven door Wim Glorius kijken, dan lees je in het refrein dat die kameel naar huis wil, omdat hij al zo lang op reis is. De tekst van dit refrein is steeds hetzelfde.

In de coupletten van het liedje vertel je de rest van het verhaal. De tekst van de coupletten is steeds anders. In 'De kameel van Caspar' hebben we vier coupletten om het verhaal te vertellen. Hoeveel coupletten je maakt, mag je zelf weten.

DE VORM

Kijk eens naar een al bestaand liedje. Hoe zit dat in elkaar? Hebben we een couplet en een refrein? Hoeveel zinnen staan er in ieder couplet en hoeveel in het refrein? Ook moet je nadenken over het ritme van het liedje en het gebruik van rijmwoorden.

HET RITME

Belangrijk voor een tekst is het ritme. Het ritme van je eigen tekst moet kloppen met dat van het oorspronkelijke liedje. Als we weer kijken naar het eerste couplet van 'De kameel van Caspar', dan zie je staan: 'Men-sen kom hoor mijn lied', met als ritme: kort-lang-kort-lang-lang-lang.

Je moet er nu voor zorgen dat jouw zin hetzelfde ritme krijgt. Zo kun je in plaats van 'Mensen kom hoor mijn lied' schrijven: 'Wij lo - pen hier op straat.'
(kort-lang-kort-lang-lang-lang)

HET RIJM

Als de zinnen van een tekst op elkaar rijmen, dan kun je het liedje veel gemakkelijker zingen en klinkt het ook veel leuker. Kijk daarom bij het bestaande liedje eens naar de woorden die op elkaar rijmen.

Meestal is het laatste woord van een zin het rijmwoord. Soms rijmt het laatste woord van de volgende zin daar weer op, zoals in:
'Wij zijn hier gekomen met een ster,
Door de lampion zie je ons van ver.'
In 'De kameel van Caspar' slaat het rijm een zin over.

'Mensen, kom hoor mijn lied (a),
De klaagzang van een kameel (b)
Mopperen doe ik niet (a)
Maar nu wordt het echt teveel (b)'

Als je dit schema opschrijft, heb je a-b-a-b. Dit heet het rijmschema. Zorg dat je rijmschema gelijk is aan dat van het bestaande liedje.

RIJMWOORDEN

Kies voor het laatste woord van een zin (waar je dus een rijmwoord op moet vinden) nooit hele moeilijke woorden. Het is bijvoorbeeld niet gemakkelijk om iets te vinden wat rijmt op Balthasar.

Kies liever een gemakkelijk te berijmen woord. Zoals 'lied', waarop je 'niet', 'piet', 'verdriet' op kunt rijmen. Of 'gaan', waar 'aan', 'gedaan', 'banaan', 'vandaan' op kunt rijmen.

Als je geen rijmwoord kunt vinden, is er soms wel een ander woord, dat rijmt en hetzelfde betekent. Bijvoorbeeld 'wijzen', in plaats van 'koningen'.
'Wij zijn de drie koningen
En maken verre reizen
wordt dan:
'Wij zijn de drie wijzen
en maken verre reizen.'
Er bestaan rijmwoordenboeken, waarin je rijmwoorden kunt opzoeken.

Het zelf bedenken van een tekst is best moeilijk. Soms moet je wel tienmaal opnieuw beginnen. Maar als je het wat vaker doet, dan zul je merken dat het steeds beter gaat.

Het is toch het leukst om op het drie-koningfeest je eigen tekst te zingen?

DE KAMEEL VAN CASPAR

Wim Glorius

1 **D**
Men - sen, kom hoor mijn lied. De

3 **C-** **D**
klaag - zang van een ka - meel.

5
Mop - pe - ren doe ik niet, maar

7 **C-** **D**
nu wordt het echt te veel.

9 **C-**
Zo - lang al on - der weg. Wan -

11 **D**
neer is het met die reis ge - daan?

13 **C-**
'kBen het zo zat want ik loop al we - ken

15 **D** **D7**
ach - ter die stom - me wij - zen aan! Want ik

17 **G-** **C7** **F** **D-**
wil zo graag naar huis en de woe - stijn weer zien. Als het

19 **G-** **C7** **F**
kan een beet - - je vlug. Die drie

21 **G-** **A7** **D-**
wij - zen zoe - ken naar een stal weet u mis - schien waar die

23 **1** **G-** **A7** **D-** **D7**
is dan kan ik ein - de - lijk te - rug. Want ik

25 **2** **G-** **A** **D-** **D.C.**
is dan kan ik ein -de - lijk te - rug.

27 **3** **G-** **A** **D-**
is dan kan ik ein -de - lijk te - rug.

2:
Ergens in de woestijn daar had ik een mooi bestaan.
Caspar, m'n baas was fijn, een rustige, kalme baan.
Toen zag ie op een nacht een ster en hij moest er achteraan.
'K vreesde toen al het ergste, ik dacht nog:
"Nu is het met m'n rust gedaan!"

Refrein vanaf maat 17

3:
Caspar, de wijze, heus: die leek nu wel half gaar!
Rusteloos en nerveus, hij praatte opeens zo raar.
Hij zei steeds: "Er is een kind dat pas in een stal geboren is".
Hij moest en hij zou het vinden en ik wist zeker:
nu is het echt goed mis!

Refrein vanaf maat 17

4:
Dus gingen wij op pad en wat denk je daár nou van?
Echt, na een mijl of wat ontmoetten we nog zo'n man.
Dat was Balthasar en ja: die Melchior kwam er ook nog bij.
Het zullen wel wijzen zijn, maar het blijven rare figuren volgens mij.

Refrein vanaf maat 17 en eindigen met 3-tje.

De muziek van het liedje 'De kameel van Caspar' is op te vragen bij het Nederlands Centrum voor Volkcultuur (ncv@volkcultuur.nl).

COLOFON

Tekst: Ineke Strouken en Olivier Rieter
Illustraties: Sandra Kleine Staarman
Vormgeving: Inge Hassink, www.icarusontwerp.nl
Fotografie: Jan Stads e.a.
Met dank aan: Piet Henrard en Wim Glorius

UITGAVE VAN HET

Nederlands Centrum voor Volkscultuur
F.C. Dondersstraat 1
3572 JA Utrecht
Tel: 030-2760244
E-mail: ncv@volkscultuur.nl

Meer informatie over de geschiedenis van de Driekoningen en het driekoningenzingen kunt u vinden in het boek: *Driekoningenzingen, een lange en levende traditie*, geschreven door Paul Spapens en Piet Horsten, uitgave Nederlands Centrum voor Volkscultuur (Utrecht 1996).

WWW.VOLKSCULTUUR.NL

WWW.JAARVANDETRADITIES.NL

